

Natuurtoets IJburg tweede fase Bouwsteen Flora en Fauna wet

- X** Gemeente Amsterdam
- X** Dienst Ruimtelijke Ordening
- X** Planteam Groen, Ecologie, stedelijke
Recreatie en Water

13 maart 2007

Bijlage bij MER IJburg 2^e fase en OOIJ

Nr 11

Inhoud

1. Samenvatting	3
2. Inleiding	4
3. Wettelijk kader.....	6
4. Beschrijving van het studiegebied en aanwezige en te verwachten soorten	8
5. Effecten van het plan op beschermde flora en fauna	10
6. Ontheffing en zorgvuldig handelen	12
7. Conclusies	14
Bijlage: Status aangetroffen en verwachte soorten.....	15

1. Samenvatting

Voor de aanleg van IJburg tweede fase is een natuurtoets uitgevoerd. Hierin is onderzocht welke verplichtingen de Flora- en faunawet oplegt: moet er ontheffing worden aangevraagd voor de aanwezige beschermde soorten, is er compensatie nodig, met welke maatregelen kan een ontheffingsaanvraag worden voorkomen en hoe kan aan de zorgplicht worden voldaan. Geconcludeerd wordt dat een ontheffingsaanvraag nodig is voor het wegvangen en verplaatsen van de kleine modderkruiper en de rivierdonderpad, indien deze vissoorten bij de dempingswerkzaamheden ingesloten raken.

Werkzaamheden aan de oever moeten tijdens de vogelbroedtijd zo veel mogelijk worden vermeden. Individuele broedgevallen van vogels tijdens de werkzaamheden moeten worden beschermd.

Voor de ringslang worden de uitwisselingsmogelijkheden tussen de populaties in Waterland (Polder IJdoorn) en de zuidelijke kuststrook van het IJmeer (Diemervijfhoek) verbeterd. De natuurontwikkeling aan de oevers van de nieuwe eilanden vormt een stapsteen voor deze soort om het IJmeer over te steken.

door de toename van jachtgebied in de vorm van rietkragen is er een positief effect op (meer-)vleermuizen te verwachten.

2. Inleiding

Het studiegebied voor deze natuurtoets wordt gevormd door het plangebied van IJburg 2° fase en de daaromheen liggende gebieden voor zover deze een ecologische relatie hebben met het plangebied. Voor de ringslang betekent dit, dat de IJdoornpolder en de Diemervijfhoek bij het studiegebied horen. Voor kleine zoogdieren, amfibieën en broedvogels betekent dit dat ook de oevers van IJburg fase I tot het studiegebied gerekend zijn. Voor mosselen en vissen zijn voor het studiegebied de grenzen van het plangebied aangehouden.

IJburg II zal bestaan uit drie parallelle, ca. 1.5 km lange west-oost gerichte eilanden in het IJmeer, ten oosten van de eilanden die onderdeel zijn van de eerste fase van IJburg, en daarmee verbonden via een klein vierde eiland (Centrumeiland, ca.23 ha). Het middelste (Middeneiland, ca.122 ha), zuidelijke (Strandeiland, ca.28 ha) en noordelijke eiland (Buiteneiland, ca.45 ha) worden verbonden met meerdere bruggen. De eilanden worden aangelegd door ophoging met zoet zand (uit het Markermeer) of ontzilt zeezand. IJburg grenst aan het 'buitenwater' en heeft daardoor, volgens de Wet op de Waterkering, een aaneengesloten ring van primaire waterkeringen nodig.

De westzijde van de geplande eilanden ligt ongeveer op een lijn tussen polder IJdoorn aan de kust van Waterland en de Diemervijfhoek tussen Diemen en Muiden. De oost- en zuidzijde van IJburg II volgen op een afstand van 75 tot 100 meter de begrenzing van de SBZ, die samenvalt met de gemeentegrens (zie het kaartje voor de begrenzing van het plangebied).

Tussen de eilanden door lopen open wateren die het IJmeer verbinden met een ruime baai, die is gelegen tussen IJburg I, IJburg II en de strekdam vanaf het Zeeburgereiland langs de vaargeul naar de Oranjesluizen. Deze strekdam wordt ter hoogte van de binnenbaai doorbroken; het oostelijke uiteinde blijft boven water en wordt ingericht als natuureiland. De baai vormt de verbinding tussen de havens van IJburg I (jachthavens, bruine vloot, beperkte binnenscheepvaart) en het IJmeer. Het doorbreken van de strekdam hoort niet bij het project IJburg II en is een autonome ontwikkeling, omdat de strekdam in het plangebied ligt worden de effecten van deze ingreep, die in 2007 gaat plaatsvinden, wel beschreven.

De wegverbinding tussen IJburg I en II is gelegen aan de zuidwestzijde. Rond deze verbinding, nabij de baai, zullen ook de centrumfuncties voor IJburg worden gerealiseerd (op het Centrumeiland). Aan de oostzijde wordt IJburg ontsloten door middel van een aansluiting op de A1/A9.

De hoofdfunctie van IJburg II is woningbouw, maar tevens wordt ruimte gereserveerd voor winkels en horeca, kantoren en bedrijven, maatschappelijke en culturele voorzieningen, en recreatie. De maximale bouwhoogte op IJburg II bedraagt 25 meter vanaf het maaiveld. Op het Buiteneiland wordt hierop een uitzondering gemaakt. De maximale bouwhoogte op dit eiland is 15 meter om het zicht vanuit Durgerdam te ontzien.

Daarnaast is er op het Centrumeiland en in de centrale strook van het Middeneiland een mogelijkheid om tot een hoogte van 36 meter te bouwen. Gezien het toegestane aantal te bouwen woningen, zal de gemiddelde bouwhoogte aanzienlijk lager liggen. Alleen op het Centrumeiland zullen deze maximale bouwhoogtes grotendeels gebruikt worden.

Tot de plannen voor IJburg II in het basisalternatief-plus behoort de aanleg van een 3,5 ha groot zandstrand (met enkele bijbehorende voorzieningen) op het Strandeiland. Dit strand ligt voor een deel op de oostkop en voor een deel op de zuidoever van het Strandeiland.

Deze locatie sluit goed aan bij het eindpunt van de tram die IJburg II met het centrum van Amsterdam verbindt. Op het Middeneiland wordt op de oostkop 1.5 ha strand gerealiseerd. Daarnaast wordt een 2 ha groot strand aan de westkant van het Middeneiland aangelegd.

Doordat de dijkvakken aan de zuidzijde en westzijde van de eilanden over het algemeen in de luwte liggen en ze nauwelijks aan golfaanval onderhevig zijn is het mogelijk om aan deze dijkvakken extra natuurwaarden of recreatieve waarden toe te kennen. Op plaatsen waar veel golfaanval te verwachten is wordt het talud boven water bekleed met gestorte of gezette steen. De totale lengte van de primaire waterkeringen van IJburg II is ongeveer 15,5 km.

Werkwijze

In deze natuurtoets wordt nagegaan of deze ontwikkeling consequenties heeft met betrekking tot de Flora- en faunawet.

Aan de hand van een inventarisatie van de in het plangebied en in de directe omgeving voorkomende soorten worden de mogelijke effecten van de uitvoering van het project op deze soorten en hun leefgebied geanalyseerd. Er volgt een advies over het al dan niet aanvragen van een ontheffing voor door de Flora- en faunawet beschermde soorten en aanbevelingen op welke wijze aan de door de Flora- en faunawet opgelegde zorgplicht kan worden voldaan.

Deze toets beperkt zich tot de Flora- en faunawet. De consequenties van andere natuurwetgeving wordt in de rapportages voor de MER besproken.

Voor de natuurtoets is gebruik gemaakt van actuele flora- en faunagegevens uit de Ecologische Atlas van Amsterdam en kennis van de locatie. Deze informatie is aangevuld met resultaten uit onderzoeken die voor het IJmeer gemaakt zijn. Daarnaast zijn in het kader van IJburg 2° fase veldonderzoeken naar driehoeksmosselen, waterplanten en vogels uitgevoerd. De strekdam van het Zeeburgereiland is in 2005, 2006 en 2007 meerdere malen bezocht.

In het kader van het monitoren van de natuur van IJburg fase I zijn de buitenoevers van dit plan intensief geïnventariseerd.

Ligging van het plangebied

3. Wettelijk kader

Inleiding

Deze toets behandelt alleen de consequenties voor de Flora- en faunawet.

Flora- en faunawet

In april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht geworden. In februari 2005 heeft er door middel van een Algemene Maatregel van Bestuur een aanpassing plaatsgevonden. Met de aangepaste regelgeving is een ontheffingsaanvraag niet voor alle soorten nodig, voor algemene soorten geldt een vrijstelling.

Uit de Flora- en faunawet kunnen we de voor dit advies relevante artikelen als volgt samenvatten:

Artikel 2 behandelt de algemene, voor iedereen geldende zorgplicht, voor alle in het wild levende dieren, inclusief hun leefomgeving en voor alle planten en hun groeiplaats. Lid 2 stelt dat handelingen waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat men de nadelige gevolgen voor de natuur kan weten of vermoeden, voorkomen moeten worden. Voor zover die gevolgen niet voorkomen kunnen worden moeten de effecten van die handelingen worden beperkt of ongedaan gemaakt.

Artikelen 8 tot en met 13 zijn verbodsbepalingen waarin de mogelijk nadelige handelingen worden genoemd. Het betreft zowel evident nadelige handelingen, zoals doden of vernielen van nesten, als indirect nadelige handelingen, zoals aantasting van de leefomstandigheden, verstoring of verontrusting.

Par. 1 *Bepalingen betreffende planten op hun groeiplaats*

art. 8 Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse soort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Par. 2 *Bepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving*

art. 9 Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

art. 10 Het is verboden dieren behorende tot een beschermde inheemse soort opzettelijk te verontrusten.

art. 11 Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

art. 12 Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

art. 13 Het is verboden planten of producten van planten, of dieren (...) behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort (...) te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren (...) of onder zich te hebben.

Artikel 75 gaat over de mogelijkheden van vrijstelling of ontheffing.

Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt in het geval van soorten die zijn opgenomen op bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen.

De Algemene Maatregel van Bestuur onderscheidt drie beschermingsregimes en niet beschermde soorten. Voor vogels geldt een apart regime. Globaal is de betekenis als volgt:

Tabel 1	Algemene soorten	Een ontheffingsaanvraag is niet nodig bij bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen
Tabel 2	Overige soorten	Een ontheffingsaanvraag is niet nodig bij bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen, mits er bij de uitgevoerde activiteiten gehandeld wordt volgens een, met het Ministerie van LNV afgesproken, gedragscode.
Tabel 3	Soorten bijlage IV Habitatrichtlijn/Bijlage 1 AMvB	Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode.
	Vogels	Voor vogels moet ontheffing worden aangevraagd. Als de werkzaamheden echter buiten het broedseizoen plaatsvinden is er in het algemeen geen ontheffing nodig. Alleen als er sprake is van soorten met 'vaste rust- of verblijfplaatsen' is een ontheffingsaanvraag nodig.
	Niet beschermde soorten	Voor alle soorten geldt de zorgplicht

Bestendig beheer en onderhoud wil zeggen, dat de activiteiten bestaan uit de **voortzetting** van een praktijk die is gericht op behoud van de bestaande situatie. De Gemeente Amsterdam heeft nog geen gedragscode afgesproken met het Ministerie van LNV, voor soorten uit Tabel 2 moet nog ontheffing worden aangevraagd.

Een ontheffingsaanvraag voor de soorten uit tabel 3 en voor vogels wordt uitgebreid getoetst.

Deze bevat de volgende drie criteria:

1. doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. er is geen andere bevredigende oplossing;
3. er is een in of bij de wet genoemd belang.

Als het gaat om een ontheffingsaanvraag in het kader van

- bestendig beheer en onderhoud in landbouw of bosbouw, of
- bestendig gebruik, of
- ruimtelijke inrichting of ontwikkeling,

dan wordt ook getoetst of de werkzaamheden zodanig uitgevoerd worden dat er sprake is van 'zorgvuldig handelen'.

Ontheffing kan voor een periode van vijf jaar worden aangevraagd.

Aan de ontheffing kunnen voorwaarden worden verbonden die betrekking hebben op mitigerende maatregelen of compensatie.

Soorten van de Rode lijsten (beleidskader)

Eens per tien jaar worden er Rode lijsten opgesteld. Hierop komen soorten die om verschillende redenen sterk achteruitgaan. Voor het Ministerie van LNV zijn de rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie stimuleert dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de rode-lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen. Bij de soorten in de volgende paragraaf is de codering van de Rode lijst opgenomen.

4. Beschrijving van het studiegebied en aanwezige en te verwachten soorten

Beschrijving gebied

Het studiegebied van deze natuurtoets bestaat voor het grootste deel uit water. Op de bodem van het IJmeer, een deel van de oevers van IJburg fase 1 en een tijdelijke terp op de plaats, waar de brug naar het Haveneiland komt te liggen. Het plangebied ligt in de nabijheid van IJburg eerste fase en, aan de Zuidoostkant, het werkeiland en de Diemervijfhoek.

Op de bodem van het IJmeer bevinden zich mosselbanken en er groeien velden met waterplanten. Holtes in deze banken vormen een leefgebied voor de rivierdonderpad en op gedeelten met waterplanten komt de kleine modderkruiper voor. Deze twee vissoorten worden door de Flora- en faunawet beschermd.

Buiten het plangebied ontwikkelt zich natuur langs de oevers van IJburg fase I; hier zullen zich ook weer dieren vestigen. De Diemervijfhoek, ten zuidoosten van het plangebied, wordt door Staatsbosbeheer als natuurgebied beheerd en is een kerngebied voor de ringslang.

De Stredam is een smalle dam, die zich vanaf de Oostpunt van het Zeeburgereiland ruim twee kilometer in het IJmeer uitstrekt. De dam is begroeid met ruigte: onder andere braam, brandnetel, distel, harig wilgenroosje, grote kaardenbol, heemst en vlier. Er groeit zelfs een vijg en aan het begin van de dam staat een rietorchis tussen de stenen. Op de dam loopt een pad. De toegankelijkheid is afhankelijk van het beheer.

Soorten

Zoogdieren

Aan de Noordelijke kant van IJburg 1^e fase zijn waarnemingen van boven water jagende vleermuissoorten (water- en meervleermuis) bekend. Het jachtterrein voor andere vleermuissoorten, bomen en struiken, ontbreekt. Vaste rust-, verblijfs- en voortplantingsplaatsen van vleermuizen zijn in het plangebied niet aanwezig. Op de oevers van het Haveneiland, IJburg 1^e fase, zijn bosspitsmuis, veldmuis, bruine rat en bosmuis al aangetroffen.

In het Diemerpark zijn in juli 2005 vijf verschillende soorten vleermuizen waargenomen: meervleermuis, watervleermuis, dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en tweekleurige vleermuis. De vleermuizen werden vooral aan de Noordoostelijke zijde van het park waargenomen ('... geen verlichting en luwte, zodat insecten makkelijker te vangen zijn ...'). De tweekleurige vleermuis is een zeldzaamheid, die soms op doortrek wordt waargenomen. Meer- en watervleermuis jagen niet boven het open water, maar in de buurt van oevers in de luwte van rietkragen, waar zich veel insecten bevinden. De meervleermuis verblijft 's zomers in gebouwen, de watervleermuis meestal in (oude) bomen.

Op de Stredam komen vos, bosspitsmuis, huisspitsmuis, veldmuis en bosmuis voor.

Vissen

Op de bodem van het IJmeer bevinden zich mosselbanken met driehoeks-, bolle stroom- en Aziatische korfmosseel.

In dit gebied kunnen de volgende vissen worden verwacht (RIZA 2005): brasem, blankvoorn, rietvoorn, snoekbaars, pos, baars, spiering, karper, roofblei, driedoornige stekelbaars, alver, kolblei, aal, winde, snoek, bot. Uit oudere waarnemingen uit het gegevensbestand blijkt dat de zeelt ook is waargenomen (vooral bij fonteinkruïdvelden).

De stortstenen oevers van de Stredam en van IJburg eerste fase zijn een goed leefgebied voor de rivierdonderpad.

Amfibieën- en reptielen

In de nabijheid van het plangebied komen twee belangrijke ringslangpopulaties voor. Dit zijn: die van de Diemervijfhoek ten zuidoosten van het plangebied en die van de IJdoompolder ten noorden van het plangebied. Het water binnen het plangebied is een onderdeel van de route van de ringslang tussen deze twee kerngebieden. Onder andere door de aanleg van IJburg fase I zijn de uitwisselingsmogelijkheden via routes over de dijk van het IJmeer, de strekdam en het Zeeburgereiland, tussen de twee populaties verminderd. De afstand over het IJmeer is eigenlijk te groot om er zeker van te zijn dat er regelmatig slangen oversteken, zodat er voldoende genetische uitwisseling plaatsvindt om de populatie duurzaam te laten voortbestaan. Wel hebben diverse maatregelen hebben er toe geleid, dat de populatie in Waterland groter geworden is en de populatie van de Diemerzeedijk zich herstelt.

Broedvogels

Langs de oever van het IJburg 1^e fase kunnen watervogels als wilde eend, meerkoet, fuut gaan broeden. In rietkragen komen kleine karekiet en rietgors voor. Naast deze soorten broeden op de strekdam grasmus, heggenmus, kraakeend, pimpelmees, winterkoning en zwarte kraai.

Foeragerende en rustende watervogels

Op de plaats waar de eilanden van IJburg II komen te liggen bevinden zich driehoeksmosselbanken, deze vormen het hoofdvoedsel van kuifeend en topper en vormen een belangrijke voedselbron voor tafeleend en in mindere mate voor de meerkoet. Als rustgebied voor watervogels (doortrekkers en overwinteraars) is het water geschikt, met name de delen die in de luwte van de kustlijn liggen. De vogels geven de voorkeur aan rustplaatsen in de luwte zodat ze zo weinig mogelijk energie verbruiken. Deze geschikte gebieden bevinden zich eveneens achter de Diemervijfhoek en achter de Hoeckelingsdam.

Flora

In het plangebied bevinden zich velden met doorgroeid- en schedefonteinkruid. Aan het begin van de strekdam zijn exemplaren van de rietorchis aangetroffen, aan het einde heemst, verder bevinden zich geen beschermde soorten in het plangebied.

5. Effecten van het plan op beschermde flora en fauna

Algemeen

Op de waterbodem waar straks de eilanden van IJburg 2e fase worden aangelegd bevinden zich driehoeksmosselen en vissen. Door het aanleggen van de eilanden kunnen deze soorten bedekt raken onder zand. Om de voedselvoorraad voor duikeenden in stand te houden worden er banken driehoeksmosselen elders aangelegd.

De in de plannen opgenomen mosselbank is nodig voor het in stand houden van de voedselvoorraad van de in de SBZ aanwezige watervogels. Door de werkzaamheden vindt (tijdelijk) verstoring van de vissen plaats. Hieronder wordt per soort het effect van de ingreep beschreven en of er ontheffing van één van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet nodig is.

In de strekdam wordt op twaalfhonderd meter een knip van tweehonderd meter gemaakt om doorvaart naar IJburg mogelijk te maken. Het eerste deel van de dam wordt weer toegankelijk voor wandelaars, het tweede deel wordt een natuureiland.

Effecten

Effecten op zoogdieren

IJburg tweede fase leidt niet tot een negatief effect op vleermuizen. Er worden geen verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden, een ontheffing is niet aan de orde. Mogelijk is er een positief effect, omdat de oevers van de nieuwe eilanden, want ze natuurvriendelijk en donker ingericht, een nieuw foerageergebied voor vleermuizen kunnen vormen. Langs de overgang land-water ontstaan nieuwe jachtgebieden vooral voor de meervleermuis: luwe plekken langs rietkragen, waarin zich veel insecten bevinden. De effecten op kleine zoogdieren zijn nihil.

Effecten op broedvogels

Indien met de broedtijd van langs de oevers broedende vogels rekening gehouden wordt bij de werkzaamheden en de individuele broedgevallen worden beschermd, worden de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet niet overtreden. Een ontheffing is dan niet nodig.

Effecten op foeragerende en rustende watervogels

Er is geen negatief effect op foeragerende vogels. Bestaande mosselbanken komen onder het zand, maar omdat elders mosselbanken worden aangelegd blijft de voedselvoorziening op peil. Er is geen negatief effect op rustende watervogels. Door de aanleg van nieuwe eilanden wordt er een nieuw rustgebied voor watervogels gecreëerd; ook tussen de eilanden ontstaan luwe zones waar watervogels kunnen rusten. Ter bescherming van het rustgebied van watervogels worden natuurvriendelijke oevers aangelegd en worden maatregelen getroffen om uitstraling van direct licht, zoals van koplampen van auto's, naar het IJmeer te vermijden. Het rustgebied verschuift naar eenzelfde luwte onder de (vershoven) kustlijn. De rustgebieden bij Diemervijfhoek en Hoekelingsdam blijven beschikbaar.

Effecten op reptielen en amfibieën

De aanleg van fase twee zal niet leiden tot verdere verslechtering van de ecologische verbinding Waterland-Zuidelijke IJmeerkust (de Westboog) voor de ringslang. De natuurvriendelijke ingerichte oevers van de nieuwe eilanden zullen een stapsteen vormen en de oversteek voor ringslangen makkelijker maken. Door deze 'Oostboog' wordt de verbinding Waterland-Diemerzeedijk voor de ringslang verbeterd. Verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden niet overtreden, een ontheffingsaanvraag is niet aan de orde.

Na het ontstaan van de nieuwe eilanden is er een kleine kans, dat de rugstreeppad het plangebied bereikt. Omdat het Haveneiland al helemaal bebouwd is, en geen geschikt leefgebied voor rugstreeppadden heeft op het moment dat de eilanden van IJburg II worden gemaakt wordt de kans klein geacht.

Tijdelijk kan er een geschikt biotoop ontstaan. Als de rugstreeppad opduikt moet een ontheffing worden aangevraagd.

Effecten op vissen

De rond de mosselbanken en stortstenen oevers levende rivierdonderpad en de in de watervegetatie verblijvende kleine modderkruiper zullen door de demping een deel van hun leefgebied kwijtraken. De stortstenen oevers van IJburg tweede fase voegen leefgebied van de rivierdonderpad toe. Beide soorten zijn niet zeldzaam in en rond Amsterdam. De rivierdonderpad komt voor langs wateren met stortstenen oevers, bijvoorbeeld langs de strekdam. De kleine modderkruiper komt vooral voor in kleine slootjes met een goede waterkwaliteit, onder andere in Waterland. Het duurzaam voortbestaan van beide soorten komt dus niet in gevaar.

Bij de dempingswerkzaamheden kunnen vissen onder het zand bedolven raken. Door vanaf één kant te dempen en bij het laatste gedeelte het water tot op enkele decimeters weg te pompen en vervolgens de ingesloten vis weg te vangen kan de schade aan vissen beperkt blijven. Voor de artikelen 9 (wegvangen) en 13 (onder zich hebben) van de rivierdonderpad en de kleine modderkruiper is een ontheffing nodig. Omdat het duurzaam voortbestaan van deze vissoorten niet wordt bedreigd zal deze ontheffing naar verwachting verkregen worden.

Door het aanbrengen van een knip in de Strekdam verdwijnt er een (klein) deel van het leefgebied van de rivierdonderpad. De stortstenen oevers van IJburg tweede fase voegen leefgebied van de rivierdonderpad toe. Door de toename van de stortstenen oevers komt er potentieel leefgebied voor de rivierdonderpad bij.

Het weggraven van de strekdam dient systematisch van een kant af te worden uitgevoerd om vissoorten en amfibieën die zich in de oeverzone bevinden de gelegenheid te bieden om voor de werkzaamheden uit te vluchten, verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden dan niet overtreden.

Effecten op flora

De rietorchis is aangetroffen buiten het gedeelte van de Strekdam, waar de werkzaamheden gaan plaatsvinden. Er is dus geen negatief effect, een ontheffing is dus niet nodig. Wel groeit er heemst, deze soort is niet beschermd, maar staat wel op de Rode lijst. Ook voor deze soort is geen ontheffing nodig.

6. Ontheffing en zorgvuldig handelen

Algemeen

Indien de bepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden moet bij ruimtelijke ontwikkelingen voor soorten van tabel 2 en tabel 3 (zie Wettelijk kader) ontheffing worden aangevraagd.

Ontheffing

Voor soorten uit tabel 1 geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen. Door het plan of door de werkzaamheden kunnen de vissoorten rivierdonderpad en kleine modderkruiper schade ondervinden. De rivierdonderpad verliest een deel van zijn leefgebied door het maken van land, het duurzaam voortbestaan van de soort wordt niet bedreigd, omdat er voldoende leefgebied op de strekdam en langs de oevers van het Zeeburgereiland overblijft. In het plan wordt leefgebied toegevoegd middels de stortstenen oevers van IJburg tweede fase.

Een ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet is nodig, indien de dempingswerkzaamheden binnen gemaakte ringdijken plaatsvindt en wegvangen van de ingesloten beschermde vissoorten (zie mitigerende maatregelen) noodzakelijk is.

Door de coupure in de strekdam (autonome ontwikkeling) verliest de rivierdonderpad een klein deel van zijn leefgebied. Ook hier geldt dat het duurzaam voortbestaan niet wordt bedreigd, omdat er voldoende vervangende leefgebieden zijn. Omdat de vissen voor de werkzaamheden kunnen wegvlugten is een ontheffing niet nodig.

Mitigatie

Vanuit de zorgplicht die de flora- en faunawet oplegt, moeten de negatieve gevolgen van de uitvoering van de werkzaamheden zoveel mogelijk worden verzacht (mitigerende maatregelen). Hiervoor worden de volgende suggestie gedaan:

Uitvoeren dempingswerkzaamheden in relatie tot vissen

Demping vindt plaats tussen vooraf gemaakte dijken. Het afstromende water wordt opgevangen om zo min mogelijk slib in het IJmeer te laten komen, zodat de mosselbanken elders geen schade ondervinden. Door deze werkwijze kunnen vissen niet ontsnappen.

Geadviseerd wordt om in een rustig tempo vanaf één kant te dempen, zodat de vissen kunnen vluchten. Het laatste gedeelte kan worden leeggepompt tot op enkele decimeters. Hieruit kunnen de ingesloten vissen met schepnetten worden weggevangen. Dit geldt niet alleen voor de beschermde vissoorten, maar vanwege de zorgplicht voor alle vissen.

Omdat vissen moeten worden weggevangen is een ontheffingsaanvraag nodig. Voor de artikelen 9 (vangen) en 13 (verplaatsen) moet dan voor rivierdonderpad en kleine modderkruiper ontheffing worden aangevraagd.

Wanneer het weggraven van de strekdam systematisch van een kant wordt uitgevoerd, krijgen vissoorten en amfibieën die zich in de oeverzone bevinden de gelegenheid om voor de werkzaamheden uit weg te vluchten. Een ontheffingsaanvraag voor deze werkzaamheden is dan niet nodig.

Uitvoeren werkzaamheden in relatie tot broedvogels

Langs de oever van IJburg, aan de rand van het plangebied, kunnen zich broedvogels bevinden. In de vogelbroedtijd (van ongeveer 15 maart tot ongeveer 15 augustus, afhankelijk van soort en weersomstandigheden kan dit ook eerder of later zijn) moet rekening worden gehouden met alle in het gebied broedende vogels en hun rustplaatsen.

Tijdens en na het maken van land kunnen nieuwe leefomstandigheden ontstaan. Een zandvlakte is voor een aantal vogelsoorten (scholekster, kleine plevier, kievit) een aantrekkelijke broedplek, in zandwallen kunnen oeverwaluwen zich vestigen. De nesten zijn gedurende de broedtijd beschermd. Er kan dan alsnog een conflict met de Flora- en faunawet ontstaan

7. Conclusies

Een ontheffingsaanvraag voor de artikelen 9 en 13 voor de beschermde vissoorten rivierdonderpad en kleine modderkruiper is nodig, indien het land maken alleen zo kan worden uitgevoerd dat de vissen moeten worden weggevangen. Beide soorten verliezen een deel van hun leefgebied, het duurzaam voortbestaan van de soort komt echter niet in gevaar, zodat de ontheffing naar verwachting verkregen zal worden. De knip in de strekdam is nodig voor scheepvaart vanuit IJburg eerste fase (autonome ontwikkeling). De rivierdonderpad leeft in de stortstenen oevers. Door de knip in de strekdam verdwijnt een zeer klein deel van het leefgebied. Door de nieuwe stortstenen oevers in zowel de eerste als de tweede fase IJburg, neemt het potentieel leefgebied per toe.

Voor de broedvogels zullen er, mits rekening wordt gehouden met de broedtijd, geen negatieve effecten zijn.

De foerageermogelijkheden voor watervogels blijven op peil dank zij de aanleg van de mosselbank. Na de aanleg is ook het rustgebied weer beschikbaar, zij het op een andere locatie. Gedurende de aanleg van de nieuwe eilanden kunnen zich nieuwe soorten vestigen. Door waar nodig voorzorgsmaatregelen te treffen en er op een zelfde manier mee om te gaan als op IJburg I wordt overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen.

Ook voor de ringslang wordt een positief effect verwacht. Voor de oversteek Waterland-Zuidelijke kust IJmeer en vice versa kan hij de nieuwe eilanden van IJburg II en het Natuureiland op de kop van de strekdam als stapsteen gebruiken.

Samenvattend:

Tabel (Ffwet)	Soort	ontheffing nodig	Effect	Mitigatie
Tabel 3	Rugstreeppad	nvt	nvt	
	Ringslang	NEE	+	
Vogels	Broedvogels	NEE	0	Rekening houden met broedseizoen
	Foeragerende vogels	NEE	0	
Tabel 2	rivierdonderpad	JA	0	in één richting demping, leegpompen en wegvangen
	kleine modderkruiper	JA	0	in één richting demping, leegpompen en wegvangen
	rietorchis	NEE	0	
Tabel 1	kleine zoogdieren (soorten oever IJburg)	NEE (vrijstelling)	0	vluchtgelegenheid bieden
niet beschermd	waterplanten	NEE	-	
	driehoeks - mosselen	NEE	-	
			+ = positief 0 = neutraal - negatief	

Bijlage: Status aangetroffen en verwachte soorten

Een deel van de soorten is beschermd door de Flora- en faunawet. In de onderstaande tabel hebben deze soorten een codering in de kolom 'F & F'. De soorten zonder codering in deze kolom worden niet door de Flora- en faunawet beschermd, de codering verwijst naar het beschermingsregiem, Tabel 1, 2 of 3 of de soortgroep vogels). De soorten met een codering in de kolom RL staan op de Rode lijst; KW betekent kwetsbaar (matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam); GE gevoelig (stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen maar nog algemeen).

	Wetenschappelijke naam	F & F	RL
Oever IJburg fase 1, terp en strekdam			
zoogdieren			
	Meervleermuis	Myotis dasycneme	T3
	Watervleermuis	Watervleermuis	T3
	Bosspitsmuis	Sorex araneus	T1
	Veldmuis	Microtus arvalis	T1
	Bruine rat	Rattus norvegicus	
	Bosmuis	Apodemus sylvaticus	T1
Amfibieën/reptielen			
	Ringslang	Natrix natrix	T3 KW
	Rugstreepad	Bufo calamita	T3
Broedvogels			
	Wilde eend	Anas platyrhynchos	V
	Meerkoet	Fulica atra	V
	Fuut	Podiceps cristatus	V
	Kleine karekiet	Acrocephalus scirpaceus	V
	Rietgors	Emberiza schoeniclus	V
	Grasmus	Sylvia communis	V
	Heggemus	Prunella modularis	V
	Krakeend	Anas strepera	V
	Pimpelmees	Parus caeruleus	V
	Winterkoning	Troglodytes troglodytes	V
	Zwarte kraai	Corvus corone corone	V
Bodem en water IJmeer			
Vissen			
	Kleine modderkruiper	Cobitis taenia	T2
	Rivierdonderpad	Cottus gobio	T2
	Brasem	Abramis brama	
	Blankvoorn	Rutilus rutilus	
	Rietvoorn	Scardinius erythrophthalmus	
	Snoekbaars	Stizostedion lucioperca	
	Pos	Gymnocephalus cernua	
	Baars	Perca fluviatilis	
	Spiering	Osmerus eperlanus	
	Karper	Cyprinus carpio	
	Roofblei	Aspius aspius	
	Driedoornige	Gasterosteus aculeatus	

		Wetenschappelijke naam	F & F	RL
	stekelbaars			
	Alver	<i>Alburnus alburnus</i>		
	Kolblei	<i>Blicca bjoerkna</i>		
	Aal	<i>Anguilla anguilla</i>		
	Winde	<i>Leuciscus idus</i>		Ge
	Snoek	<i>Esox lucius</i>		
	Bot	<i>Platichthys flesus</i>		
	Zeelt	<i>Tinca tinca</i>		
Flora				
	Rietorchis	<i>Dactylorhiza majalis</i> subsp. <i>praetermissa</i>	T2	
	Heemst	<i>Althaea officinalis</i>		Kw
	Doorgroeid fonteinkruid	<i>Potamogeton perfoliatus</i>		
	Schedefonteinkruid	<i>Potamogeton pectinatus</i>		
Overige soorten				
	Driehoeksmossel	<i>Dreissena polymorpha</i>		
	Bolle stroommossel	<i>Unio tumidus</i>		
	Aziatische korfmossel	<i>Corbicula fluminea</i>		